

Justitsministeriet
Slotsholmsgade 10
1216 København K

statsogmenneskeretskontoret@jm.dk
anel@jm.dk

Sagsnummer 2019-60-0035

Akademikernes bemærkninger til udkast til forslag til lov om beskyttelse af whistleblowere

Akademikerne vil først og fremmest takke Justitsministeriet for et godt forløb, hvor en bred interessentkreds blev inddraget i det lovforberedende arbejde. Lovforslaget og de dertilhørende bemærkninger anses overordnet som et udtryk for en velafbalanceret implementering af whistleblowerdirektivet.

Der er med udkastet sikret et fornuftigt godtgørelsesniveau for de whistleblowere, der måtte blive mødt med repressalier, svarende til principperne i lov om ligebehandling. Samtidig er Akademikerne glade for den mulighed § 4 giver for, at parterne kan aftale bedre forhold ved kollektiv aftale. Endelig er det positivt, at der lægges op til, at myndigheder mindst én gang årligt skal offentliggøre oplysninger om indberetninger i myndigheden.

Det materielle anvendelsesområde

Akademikerne finder det især glædeligt, at lovudkastet foreslår et materielt anvendelsesområde, der ligger ud over en minimumsimplementering af direktivet.

Synspunktet i lovbemærkningerne s. 25 om, at en ordning alene baseret på direktivets anvendelsesområde vil medføre en vanskelig juridisk vurdering af, om indberetninger falder inden for anvendelsesområdet, deler Akademikerne fuldt ud.

Behovet for at skabe en klar retstilstand for såvel whistlebloweren - som den modtagende enhed - finder Akademikerne dog ikke løst med lovudkastets formulering om "alvorlige lovovertrædelser".

Den foreslåede formulering i lovudkastets § 1, stk. 1, nr. 3 medfører, at overtrædelser af national ret forudsætter en konkret vurdering af, om en given lovovertrædelse anses for *alvorlig*, og om afdækningen heraf er af offentlig interesse, mens alle EU-retlige overtrædelser inden for direktivets bilag 1 ikke har en tilsvarende præmis.

Akademikerne så gerne, at beskyttelsen af whistleblowing ikke begrænses til *alvorlige* lovovertrædelser, men ligeledes kommer til at omfatte overtrædelse af love, retsprincipper, kollektive aftaler og faglige standarder mv.

Den 17. marts 2021
Sagsnr. S-2021-366
Dok.nr. D-2021-22352
lqv/sfk

AKADEMIKERNE

THE DANISH CONFEDERATION
OF PROFESSIONAL ASSOCIATIONS

Nørre Voldgade 29, 2. sal
DK - 1358
København K.

T +45 3369 4040
E ac@ac.dk
W www.ac.dk

Det at være whistleblower er forbundet med svære overvejelser og risikoafvejninger for den enkelte - samtidig med, at det er afgørende, at kendskab til uacceptable forhold på offentlige såvel som private arbejdspladser kommer frem i lyset. Det er derfor vigtigt, at den enkelte whistleblower nemt kan undersøge, hvorvidt en given indberetning falder inden for lovens anvendelsesområde, ligesom det skal opleves som sikkert at indberette lovovertrædelser og øvrige kritisable forhold.

Særligt om indberetninger om seksuel chikane

Akademikerne finder det glædeligt, at det fremgår af lovbemærkningerne, at sager om seksuel chikane omfattes af lovudkastet.

Den seneste tids sager har dog med al tydelighed vist, at sager om seksuelle krænkelser og sexisme på de danske arbejdspladser sjældent bliver rejst, og vi står overfor en påkrævet kulturændring. Tidens debat viser desværre, at vi i dag ikke har en kultur hvor alle mener, at sager om seksuelle krænkelser pr. automatik skal anses som *alvorlige*.

På den foranledning foreslås det ekspliciteret i lovteksten, at alle sager om seksuel chikane og krænkende adfærd er omfattet af lovens anvendelsesområde.

Særligt om indberetninger inden for strafferetsplejen

Det foreslås i lovudkastet, at sager inden for strafferetsplejen undtages fra beskyttelsen jf. udkastets § 1, stk. 3 nr. 5. Akademikerne finder, at udkastet går for langt i implementeringen af direktivets artikel 3, nr. 3d - også henset til, at undtagelsen både omfatter overtrædelse af EU-regler samt nationale lovovertrædelser.

Som det fremgår af lovbemærkningernes side 66, betyder bestemmelsen, at loven ikke finder anvendelse fra det tidspunkt, hvor en myndighed har besluttet at overgive en sag til politiet. I sager - hvor en whistleblower hverken vidste eller burde vide, at en sag allerede blev behandlet af politiet - vil den enkelte stå uden beskyttelse. Undtagelsen svækker i øvrigt politiets og skattemyndighedernes mulighed for at opklare sager i samfundets interesse, hvorfor undtagelsen i § 1 stk. 3 nr. 5 foreslås slettet.

Direktivets krav om rådgivning og støtte til potentielle whistleblowere

Direktivets artikel 20 stk. 1-3 stiller krav om gratis, uafhængig information og rådgivning om whistlebloweres rettigheder, bistand fra kontrolinstanser mod repressalier og adgang til retshjælp i retssager.

Den eksterne såvel som de interne indberetningskanaler kommer til at modtage indberetninger og forventede spørgsmål om alt fra seksuel chikane til økonomisk underslæb og svindel. Dette stiller store krav til enhederne, der alene har kompetence til at sende henvendelsen videre til politiet eller anden retlig instans. Ifølge lovudkastets § 19 har de eksterne whistleblowerenheder ansvar for at modtage indberetninger, følge op på disse og give feedback til whistlebloweren, men faglig sparring og vurdering af alvorlighedskriteriet er afgørende for, at ordningerne kan leve op til direktivets formål.

En skriftlig vejledning og informationspligten i § 22 opfylder ikke dette behov, og der er behov for at tænke i muligheder for oprettelse af et rådgivningscenter herom, der kommer på finansloven.

Denne rådgivning er afgørende for at sikre, at den enkelte whistleblower allerede på indberetningstidspunktet ved, om en konkret indberetning falder inden for lovens anvendelsesområde.

Der henvises i øvrigt til det af CFU afgivne høringssvar vedrørende problematikkerne omkring videregivelse af oplysninger om whistleblowers identitet, jf. lovudkastets § 27.

Forholdet til reglerne om ansattes ytringsfrihed

Akademikerne havde gerne set, at man i forbindelse med implementeringen af whistleblowerdirektivet selvstændigt havde forholdt sig til ansattes ytringsfrihed, som foreslået af Ytringsfrihedskommissionen, der afsagde deres betænkning i 2020.

Akademikerne er enige i betragtningerne i lovbemærkningerne s. 17-20 om, at offentligt ansatte har en udstrakt ytringsfrihed, mens de privat-ansattes ytringsfrihed påvirkes af en loyalitetsforpligtelse.

Som Ytringsfrihedskommissionen har fremlagt i deres betænkning – og som flere undersøgelser blandt de faglige organisationer bekræfter – ser man gang på gang, at offentligt ansatte afholder sig fra at bruge deres ytringsfrihed. Dette enten som følge af frygt for repressalier - eller som følge af misforståelser om retstilstanden - på trods af, at Folketingets Ombudsmand meget klart har redegjort herfor.

Direktivet nævner udtrykkeligt i artikel 15, stk. 2, at nationale regler for beskyttelse af informations- og ytringsfrihed kan give whistlebloweren beskyttelse ved offentliggørelse uden forudgående krav om indberetning. Denne mulighed anbefaler Akademikerne implementeret.

Bestemmelsen i lovudkastets § 5, stk. 2 nr. 1-2 om offentliggørelse forholder sig ikke til reglerne om ansattes ytringsfrihed. Dette bør fremgå eksplicit, da den enkelte ansatte kan få det indtryk, at en offentlig ytring alene er lovlig, når en intern eller ekstern indberetningskanel er brugt.

Der henvises i øvrigt til høringsskrivelser fra DM, IDA samt CFU.

Med venlig hilsen

Lars Qvistgaard

D: 2147 2686

E: lqv@ac.dk